

YAŞLI

09/21

LGBTİ+'LAR

& COVID-19

Yaşlı LGBTİ+'lar & COVID-19

Bilgi Notu

Hazırlayan: Yıldız Tar

Yayımlayan: 17 Mayıs Derneği
Birinci Dijital Baskı: Eylül 2021
Kapak Görseli: Semih Özkarakaş
Kapak ve Sayfa Tasarım: Yıldız Tar

Bu kitap parayla satılamaz. İnsan haklarının desteklenmesi amacıyla yapılan ve ticari olmayan etkinliklerde serbestçe kullanılabilir.

Kingdom of the Netherlands

Bu bilgi notu, 17 Mayıs Derneği tarafından, "Yaşlanan ve Yaşlı LGBTİ+'ların Sağlık Hakkına ve Sosyal Hizmetlere Erişiminde Güçlendirilmesi ve İçeriden İzleme Yapılarak Hizmetlerle Sosyal Kabul Sağlanması" projesi kapsamında, Hollanda Krallığı Ankara Büyükelçiliği İnsan Hakları Fonu desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamen 17 Mayıs Derneği'ne aittir ve Hollanda Krallığı Ankara Büyükelçiliği 'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

BİZ YAŞLANDIKÇA SEN ÇILDIR

İllüstrasyon: Elif Öner

4

GİRİŞ

5

PANDEMİNİN YAŞLI LGBTİ+'LARA ETKİSİ

8

ÖNERİLER

GİRİŞ

Yeni tip koronavirüsün (Covid-19) yaygınlaşmasının yarattığı küresel kriz devam ederken bir yandan da hükümetlerin “Aynı gemideyiz” söylemleri pandemiyle mücadelenin temel söylemlerinden biri olmaya devam ediyor.

Türkiye’nin Covid-19 hikâyesi hâlihazırda ülkedeki en kırılgan, haklara erişimde ciddi sorunlar yaşayan, yaşam hakkı da dâhil olmak üzere bir dizi hakkı sistematik olarak ihlal edilen LGBTİ+’lar açısından da ciddi sorunlara yol açıyor.

Sağlık hakkına erişim, istihdam sürecindeki eşitsizlikler, evlere kapanma zorunluluğuyla birlikte artan ev içi şiddet bir yana, LGBTİ+’lar koronavirüs günlerinde ayrıca çeşitli nefret kampanyalarının da hedefi haline geldi.

COVID-19 pandemisinin yıkıcı etkileri devam ederken bir yandan da pandeminin LGBTİ+’lar başta olmak üzere hâlihazırda haklara erişim bağlamında engellerle karşılaşan gruplara dönük ayrımcılığı arttırdığını gözlemliyoruz. Pandemi, dünyanın birçok yerinde LGBTİ+’ları damgalamak için araçsallaştırılıyor.

Pandeminin sağlık açısından en çok etkilediği gruplar arasında yaşlılar geliyor. Yaşlı LGBTİ+’lar söz konusu olduğunda ise, virüsün etkisi kadar ayrımcılık, hak ihlalleri, damgalama, dışlama, ötekileştirme pratikleri de devreye giriyor.

Bu bilgi notunda, dünya genelindeki araştırma ve raporlardan faydalanarak pandeminin yaşlı LGBTİ+’lara etkisi ve devletlerin atması gereken adımlar yer alıyor.

PANDEMİNİN YAŞLI LGBTİ+'LARA ETKİSİ

Yaşam boyu sistematik ayrımcılığa maruz bırakılan ve bu ayrımcılığın sonucu olarak fiziksel ve mental sağlık açısından genel nüfusa göre çok daha fazla sorunla karşılaşan yaşlı LGBTİ+'lar, pandemide çok daha kırılgan bir durumda. Ömür boyu ayrımcılık bir yandan da yaşlı LGBTİ+'ların sağlık hizmet sağlayıcılarına erişme olasılığını azaltıyor ve alana özgü sorunlar yaşanmasına yol açıyor.

Barınma, istihdam ve sağlık hakkına erişimde ömür boyu kişilerarası, kurumsal ve sistematik ayrımcılığa maruz kalan LGBTİ+ yaşlılar, daha büyük sağlık eşitsizlikleri, sosyal izolasyon ve destek eksikliği yaşıyor.

Eşit evlilik hakkının sağlanmadığı Türkiye gibi ülkelerde, LGBTİ+'lar ilerleyen yaşlarda yalnızlaşma korkusu yaşıyor. Yaşlı LGBTİ+'ların partnerleriyle ilişkilerinin devlet tarafından tanınmaması, sosyal haklara erişimi engelliyor. Bütün sosyal hizmet ve destek mekanizmalarının aile temelli örgütlenmesi, aile kurma hakları engellenen LGBTİ+'ların bu hizmet ve desteklere erişimini de imkansızlaştırıyor. Pandemi gibi sosyal hizmetlerin önem kazandığı kriz anlarında bu durum yaşlı LGBTİ+'lar için iki katı sorun anlamına geliyor. Bakım verecek aile üyelerinin yokluğunda, LGBTİ+'ların ihtiyaç duydukları bakım hizmetine erişimi ciddi ölçüde kısıtlanıyor.

Amerikan Emekliler Derneği'nin araştırmasına göre; lezbiyen, gey, biseksüel veya trans olan 45 yaş ve üstü dört yetişkinden üçü, yaşlandıkça ailelerinden ve arkadaşlarından yeterli desteği alma konusunda endişeli olduklarını söylüyor. Birçoğu ayrıca uzun süreli bakım tesislerinde nasıl tedavi edileceği konusunda endişeli ve yaşlı LGBT'ler için özel hizmetlere ihtiyaç duyuyor.

Türkiye'de ise yaşlı LGBTİ+'ların COVID-19 sırasında yaşadıklarına ilişkin bir araştırma bulunmuyor. Genç LGBTİ+ Derneği'nin "COVID-19 Salgınında LGBTİ+'ların Durumu" araştırmasına toplam 252 kişi katılırken, 50+ katılımcı sayısı 2. 36-45 yaşları arasındaki katılımcı sayısı ise 14. Rapor, yaşlı LGBTİ+'ların yaşadıklarına ilişkin yorum yapabilmeye imkan sağlamıyor. SPoD'un "Pandemi Sürecinde LGBTİ+'ların Sosyal Hizmetlere Erişimi" raporuna da yaşlı LGBTİ+'ların katılım oranları düşük. 856 kişinin katıldığı araştırmada 50+ katılımcı sayısı 30, 36-45 yaşları arası katılımcı sayısı ise 79. Her iki çalışmanın da çevrimiçi araçlarla yürütülmüş olması, yaşlı LGBTİ+'ların katılımını zorlaştırmış olabilir. İki çalışmada da her ne kadar yaşlı LGBTİ+'ların yaşadığı sorunlara ilişkin veri bulunmasa da; genel anlamda pandemide LGBTİ+'lara şiddetin arttığı, çalışma hayatı ve barınma alanlarında sorunların hayatî olduğu ortaya çıkıyor. Buna karşılık sosyal hizmet mekanizmalarının yetersizliği ortaya konuluyor. Söz konusu yaşlı LGBTİ+'lar olduğunda bu mekanizmaların yetersizliğinin arttığı yorumunu yapabiliriz.

Huzurevleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden yararlanma noktasında ise; huzurevlerine kabul için aranan koşullar arasında yer alan “bulaşıcı hastalığı olmama” şartı ile ilgili mevzuatta LGBTİ+'lara ayrımcılığa karşı herhangi bir korumanın olmaması bakım hizmetlerine erişimin önünde engel oluşturmaya devam ediyor.

Çoğunlukla yalnız yaşamak zorunda kalan yaşlı LGBTİ+'lar açısından pandemi döneminde alınan önlemler ve karantina uygulaması sosyal izolasyonu arttırdı. 65 yaş üstüne getirilen ayrımcı kısıtlamalar, yalnız ya da kendisiyle aynı yaş grubundaki partner ya da arkadaşlarıyla yaşayan LGBTİ+ yaşlıların ihtiyaçlarını gidermesini engelleyerek; yaşlı LGBTİ+'ları eğer varsa ve ilişkileri devam ediyorsa ailelerine ya da genç LGBTİ+'lara bağımlı kıldı.

Yaşlı LGBTİ+'lar açısından sağlık hizmet sağlayıcıların ayrımcı pratikleri, pandemide hayatî tehlikeler taşımaya başladı. “Kimsesizlik” algısı, sağlık hizmetlerine erişimin yanı sıra, ruh sağlığı açısından da ciddi sorunlar yaratıyor. Ömür boyu devam eden ayrımcılığın bir sonucu olarak birçok yaşlı LGBTİ+, kendini sağlık hizmet sunucularına ifade etmekte güçlüklerle karşılaşabiliyor ve bu da etkin bir hizmetten faydalanmayı olanaksızlaştırıyor. Bunlara yoksulluk ve güvencesizlik eklendiğinde ise pandemi yaşlı LGBTİ+'lar açısından izolasyon içinde izolasyon deneyimini ortaya çıkardı.

ÖNERİLER

Yaşlı LGBTİ+'ların karşı karşıya kaldığı zorluklar, aşılmaz değil. Hızlı ve etkin adımlarla pandemi ve sonrasındaki sorunları çözmek mümkün. Özellikle böylesi kriz anlarında yaşlı LGBTİ+'ların güvenlikleri ve esenlik halleri için kısa, orta ve uzun vadede adımların atılması gerekiyor. Bilgi notumuzun bu son bölümünde ilgili aktörlere tavsiyelerimiz yer alıyor:

Yasa yapıcılar;

Mevzuatta cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet özellikleri ve yaş ayrımcılığının Anayasa'dan başlayarak tüm düzenlemelerde yasaklanması için çalışmalı

Milletvekilleri;

Yaşlı LGBTİ+'ların yaşadığı sorunları soru önergesi ve kanun teklifleriyle gündemleştirmeli, meclis araştırması için önergeler vermeli.

Merkezi hükümet;

Uluslararası kuruluşların yaşlılık alanında getirmiş oldukları düzenlemeler, uygulamalar, standartlar ve kriterleri benimseyerek LGBTİ+'ları kapsayacak şekilde iç hukuka adapte etmeli ve uygulamaya dönüştürmeli.

Özel sektör;

Yaşlılara ilişkin sundukları bakımevi, sağlık gibi sosyal hizmetlerde LGBTİ+ kapsayıcı bir yaklaşım benimsemeli ve yaşlı LGBTİ+'ların ihtiyaçlarını kendilerini var ve ifade etme, sosyalleşme gibi çeşitli açılardan da değerlendirerek gözetmeli.

Sosyal hizmet uzmanları;

Sosyal hizmet ve bakım hizmetlerinin aile temelli inşa edilmesinin LGBTİ+'ların bu hizmetlere erişimini kısıtladığı gözetilerek, "bağımsız bir yaşam sürme hakkı" bağlamında aile temelli değil kişi temelli bakım hizmetlerine ilişkin mekanizmaların inşasının sağlanması için çalışmalı. Sundukları hizmette, mevzuatın el verdiği ölçüde ayrımcılıktan arınmış bir yaklaşımı benimsemeli ve yaşlı LGBTİ+'ların kendilerine özgü ihtiyaçlarını giderme konusunda adım atmalı.

Sağlık çalışanları;

Yaşlı LGBTİ+'lara ayrımcılığa karşı adımlar atmalı, bu konuda savunuculuk da dahil her türlü olumlu faaliyetlerde yer almalı.

Genel anlamda tüm hizmet sağlayıcılar;

LGBTİ+'lara yönelik tutum ve becerilerinin farkında olmalı ve kendi LGBTİ+fobileriyle yüzleşmeli. Kurumların yaşlı LGBTİ+'lara sağladığı hizmetler ile ilgili düzenlemeler yapılması için çalışmalı.

Sivil toplum örgütleri;

Çalışmalarında yaşlı LGBTİ+'ların yaşadığı sorunları gündemleştirmeli, yaşlı LGBTİ+'ların sorunları ve haklarını çalışmalarının merkezine çekmeli.

Fonverenler;

Yaşlı LGBTİ+'ların hakları ve esenlik halleri için çalışmalara kaynak ayırmalı ve bu alandaki çalışmalarını hem teşvik etmeli hem de bu çalışmalarını desteklemeli.

KAYNAKLAR

17 Mayıs Derneği (2020), Yaşlı LGBTİ+'lar: Dünyada ve Türkiye'deki Durum

AARP (2018), "Maintaining Dignity: Understanding and Responding to the Challenges Facing Older LGBT Americans."

CDC (2020), COVID-19 Risks and Vaccine Information for Older Adults

Human Rights Campaign & SAGE (2020), COVID-19 & LGBTQ Older People

SAGE (2020), LGBT Older People & COVID-19